

Поки ж, на тлі відсутності відповідних норм в українському законодавстві власникам ресурсів в мережі Інтернет, провайдерам, іншим особам слід самостійно включати в угоди з використання ресурсів та систем в мережі Інтернет відповідні норми про вживане право.

Кацюба К. В., асистент кафедри цивільного права №1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО ЦИВІЛЬНУ ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВ

Досліджуючи питання щодо непідприємницьких товариств як суб'єктів цивільного права, насамперед необхідно достатньо детально розглянути, що є передумовою їх участі у цивільному обороті. Безсумнівно, йдеться про категорію «правосуб'єктність» як можливість бути суб'єктом права. Правосуб'єктність юридичної особи є досить спірною проблемою в теорії цивільного права, а у зв'язку із цим досить актуальною, а також такою, що заслуговує особливої уваги.

В теорії права, як відомо, категорії «суб'єкт права» та «правосуб'єктність» співпадають. Під правоздатністю розуміється передбачена нормами права можливість особи мати права та нести обов'язки. Поряд з дієздатністю (як здатністю к самостійному здійсненню прав та обов'язків) правоздатність є елементом правосуб'єктності особи. Тому іноді правосуб'єктність називається право дієздатністю. У юридичних осіб правоздатність і дієздатність неподільні у часі – виникають одночасно з моменту створення юридичної особи і припиняються з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення (ст.91 ЦК України).

Класики цивілістики ототожнювали поняття правосуб'єктність та правоздатність, хоча це було піддано критиці. Термін «правоздатність» має різний зміст в залежності від того, з точки зору якої галузі права воно досліджується. Для запобігання оперування різними поняттями у тих чи інших галузях суспільних відносин, для загального поняття, що визначає можливість участі у правовідносинах, за думкою вчених, доцільно за-

стосовувати поняття правосуб'єктності як передумови участі у правовідносинах.

Правосуб'єктність юридичної особи за своїм змістом не може співпадати з його право дієздатністю у цивільних правовідносинах. Будучи суб'єктом широкого кола правовідносин, юридична особа набуває правовий статус, диференційований в залежності від змісту та характеру конкретних правовідносин.

Думки науковців з цього приводу можна класифікувати на три групи. Одні з них не визначають своє ставлення до категорії правосуб'єктності юридичних осіб; інші (яких достатньо багато) вважають що вказані поняття співпадають; треті вважають, що названі категорії не співпадають і не можуть співпадати, оскільки категорія правосуб'єктності доволі ширша за категорію правоздатності юридичної особи, вона включає в себе також можливість юридичної особи бути суб'єктом, окрім цивільного, інших галузей права. Остання точка зору є раціональною.

В науці цивільного права прийнято розрізняти загальну і спеціальну правоздатність. Загальна правоздатність означає можливість для суб'єкта права мати будь-які цивільні права та обов'язки, необхідні для здійснення будь-яких видів діяльності. Саме якою правоздатністю наділяються фізичні особи. Юридична природа інституту загальної правоздатності полягає в тому, що всі правовідносини, пов'язані з його функціонуванням, базуються на загальному дозволі, який визначає зміст та сутність даного інституту. Науковці стверджують, що під принципом загальної правоздатності юридичних осіб слід розуміти можливість організацій, за виключенням певних їх видів, передбачених законом, займатися різними видами підприємницької діяльності та здійснювати будь-які необхідні для цього правочини, не заборонені законом. Спеціальна правоздатність передбачає наявність у юридичної особи таких прав та обов'язків, які відповідають меті його діяльності та прямо зафіксовані в його установчих документах, а також несення пов'язаних з цією діяльністю обов'язків.

Радянське законодавство всі юридичні особи наділяло лише спеціальною правоздатністю. Законодавство, що існувало раніше давало вченим певні підстави для класифікації правоздатності на правоздатність громадян, Радянської держави та юридичних осіб. Відповідно, вона називалася загальною, універсальною та спеціальною. Юридична особа створювалася для виконання особливо визначених цілей та завдань,

з визначенням компетенції її органів, порядку їх діяльності. Спеціальна правоздатність юридичних осіб не піддавалася сумніву.

ЦК України зберіг загально визнану та неспростовну в науці цивільного права концепцію щодо загальної, так би мовити, універсальної правоздатності громадян. Тим часом питання про зміст правосуб'єктності юридичних осіб становиться предметом для наукових спорів. Існує безліч думок стосовно правоздатності юридичної особи: загальна, спеціальна, додаткова.

Ст.91 ЦК України закріплює здатність юридичної особи мати такі ж цивільні права та обов'язки, як і фізична особа. Одночасно встановлюючи, що юридична особа може здійснювати окремі види діяльності, перелік яких встановлюється законом, після одержання нею спеціального дозволу (ліцензії). Отже ЦК України закріпив принцип надання юридичним особам загального (універсального) характеру їх правоздатності.

З цим, безумовно, погодитися неможливо, з точки зору на те, що можуть існувати деякі види юридичних осіб приватного права, які повинні наділятися спеціальною (цільовою) правоздатністю. Щодо підприємницьких, то це, наприклад, банківські установи, страхові організації, туристичні оператори, які не можуть займатися іншими видами діяльності, крім основної, а також, безперечно, непідприємницькі товариства. Відповідно до ст.85 ЦК України останні не мають на меті отримання прибутку для наступного його розподілу, а таким чином їх правоздатність звужується зрівняно з загальною.

Розглядаючи непідприємницьку організацію як суб'єкта права, слід відмітити законодавче обмеження правосуб'єктності непідприємницької організації певною метою, заради якої вона створювалася, а тому позбавленого права використовувати свою самостійну правоздатність всупереч цієї мети. В цьому випадку йдеться про спеціальну правоздатність юридичної особи. Вимоги щодо спеціальної правоздатності розповсюджуються на непідприємницькі товариства та установи.

Думка про наявність у непідприємницьких товариств спеціальної правоздатності (деякими з авторів застосовується також термін «обмежена» чи «статутна» правоздатність) в науці цивільного права є загально визнаною. Більш того, деякі вчені вважають, що зберігання спеціальної правоздатності за непідприємницькими юридичними особами не тільки виправдано, а й необхідно.

Науковці також вважають спеціальну (цільову) правоздатність непідприємницьких організацій як їх можливість приймати участь у цивіль-

ному обороті лише епізодично. Прийняття їх участі у ролі самостійних юридичних осіб обумовлено лише необхідністю матеріального забезпечення їх основної, головної діяльності, не пов'язаної з участю у майнових відносинах.

ЦК України надає право непідприємницьким товариствам та установам поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність, яка є діяльністю, спрямованою на систематичне отримання прибутку, якщо інше не встановлено законом. Умови, при наявності яких це можливо: по-перше, ця діяльність повинна відповідати меті, для якої були створені непідприємницькі організації; по-друге, підприємницька діяльність повинна сприяти досягненню мети цих осіб.

Непідприємницькі організації сьогодні є активними учасниками цивільного обороту. Діяльність непідприємницьких організацій хоча й націлена не на одержання грошового доходу, а на реалізацію соціально пріоритетних завдань, вона не може, як правило, обійтися без використання цих ресурсів, а, отже, і участі в цивільно-правових відносинах.

В ЦК України спеціальна правоздатність непідприємницьких організацій визначена в своєму максимальну вигляді. Межі спеціальної правоздатності непідприємницьких організацій можуть бути звужені засновником чи засновниками (слід підкреслити, що це право засновника, а не обов'язок) шляхом встановлення в установчих документах організації виключного переліку видів діяльності, які ця організація вправі здійснювати. Межі ж спеціальної (цільової) правоздатності непідприємницької організації можуть, повинні бути обмежені і нормами закону.

Коблюк І. С., ТОВ «Юридична компанія «Адвокат», адвокат

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ДОГОВОРУ ПРО СПЛАТУ АЛІМЕНТІВ НА ДИТИНУ ЗА СІМЕЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Відповідно до пункту 2 статті 7 Сімейного кодексу України (надалі – СК) зазначається, що сімейні відносини можуть бути врегульовані за домовленістю (договором) між їх учасниками.

Подружжя, батьки дитини, батьки та діти, інші члени сім'ї та родичі, відносини між якими регулює цей Кодекс, можуть врегулювати